

Analysis of the sense of social security in Kermanshah city from the perspective of the Copenhagen school

Vakil Ahmadi^{1✉} | Jalil Karimi²

1. Corresponding Author, sociology. social science faculty. Razi University. Kermanshah. Iran; Email: v.ahmadi@razi.ac.ir

2. sociology. social science faculty. Razi University. Kermanshah. Iran; Email: j.karimi@razi.ac.ir

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received: 2024-02-05

Received in revised Form: 2024-12-07

Accepted: 2026-03-19

Published online: 2026-03-20

Keywords:

social security, physical security, financial security, identity security, Kermanshah.

ABSTRACT

The purpose of the research was to describe, analyze and explain social security in Kermanshah city. The research method was a survey and the sample size was 400 people over 18 years of age in Kermanshah city, who were selected by multi-stage cluster sampling method in 20 blocks of Kermanshah city. The theoretical foundations and conceptual definition of social security were the opinions of Bozan, Mahler and Weaver from the Copenhagen school.

The findings of the research showed that the physical security of citizens was average (2.45 out of 5). The life safety of men and people who had more relatives, education, length of residence, number of hours outside the home and age was higher. Citizens' financial security has been low (1.76 out of 5). The financial security of people who had more age, education, number of relatives and length of residence was also higher. Identity security of citizens has been good 3.99 out of 5). The identity security of women and people who were older and had more relatives was also higher. According to the respondents, the amount of crime in Kermanshah city was almost high (3.90) and the respondents witnessed (average 2.3 out of 5) or experienced (average 2.04) quarrels. Explanatory findings showed that variables of social trust and location characteristics played the greatest role in physical security, variables of trust and crime experience played the greatest role in financial security, and variables of social participation and performance of law enforcement played the greatest role in identity security.

Cite this article: Ahmadi, V; & Karimi, J (2025) Analysis of the sense of social security in Kermanshah city from the pe..., *Journal of Social Problems of Iran*, 16 (2),121-142.

<https://doi.org/10.22059/IJSP.2026.354908.671097>

© The Author(s).

Publisher: University of Tehran Press.

DOI: <https://doi.org/10.22059/IJSP.2026.354908.671097>

تحلیل احساس امنیت اجتماعی در شهر کرمانشاه از منظر مکتب کپنهاگ

وکیل احمدی^۱ | جلیل کریمی^۲

۱. استادیار گروه جامعه شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران؛ رایانامه: v.ahmadi@razi.ac.ir
۲. دانشیار گروه جامعه شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران؛ رایانامه: j.karimi@razi.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	هدف پژوهش، توصیف، تحلیل و تبیین امنیت اجتماعی در شهر کرمانشاه بوده است. روش پژوهش، پیمایش و حجم نمونه ۴۰۰ نفر بالای ۱۸ سال شهر کرمانشاه است که به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای در ۲۰ بلوک شهر کرمانشاه انتخاب شده‌اند. مبانی نظری و تعریف مفهومی امنیت اجتماعی، آرای بوزان، مالر و ویور از مکتب کپنهاگ بوده است.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۱۶	یافته‌های پژوهش نشان داد که امنیت جانی شهروندان در حد متوسط بوده است (۲/۴۵ از ۵). امنیت جانی مردان و افرادی که خویشاوندان، تحصیلات، مدت سکونت، تعداد ساعت بیرون از منزل و سن بیشتری داشته‌اند بالاتر بوده است. امنیت مالی شهروندان پایین بوده است (۱/۷۶ از ۵). امنیت مالی افرادی که سن، تحصیلات، تعداد اقوام و مدت سکونت بیشتری داشته‌اند، نیز بیشتر بوده است. امنیت هویتی شهروندان خوب بوده است (۳/۹۹ از ۵). امنیت هویتی زنان و افرادی که سن و خویشاوندان بیشتری داشته‌اند نیز بالاتر بوده است. از نظر پاسخگویان میزان جرم در شهر کرمانشاه تقریباً زیاد بوده (۳/۹۰) و پاسخگویان شاهد (میانگین ۳/۲ از ۵) و یا تجربه (میانگین ۲/۰۴) نزاع و درگیری و جرم بوده‌اند و به طور متوسط (میانگین ۲/۵۸ از ۵) پیگیر اخبار جرائم بوده‌اند. یافته‌های تبیینی نشان داد که متغیرهای اعتماد اجتماعی و ویژگی‌های مکان بیشترین نقش در امنیت جانی، متغیرهای اعتماد و تجربه جرم بیشترین نقش در امنیت مالی و متغیرهای مشارکت اجتماعی و عملکرد مجریان قانون بیشتر ین نقش در امنیت هویتی داشته‌اند.
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۹/۱۷	
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۲/۲۸	
تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۱۲/۲۹	
کلیدواژه‌ها:	
احساس امنیت، امنیت اجتماعی، امنیت جانی، امنیت هویتی، کرمانشاه	

استناد: احمدی، وکیل؛ و کریمی، جلیل. (۱۴۰۴). تحلیل احساس امنیت اجتماعی در شهر کرمانشاه از منظر مکتب کپنهاگ، بررسی مسائل اجتماعی ایران، ۱۶(۲)، ۱۲۱-۱۴۲.

<https://doi.org/10.22059/IJSP.2026.354908.671097>

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران. © نویسندگان.

DOI: <https://doi.org/10.22059/IJSP.2026.354908.671097>

طرح مسئله

منظور از مفهوم امنیت اجتماعی این است که افراد با حضور در اجتماع به عنوان یک شهروند و جزئی از جامعه (به طور ویژه در انجام فعالیت‌های روزمره در فضاهای عمومی و خارج از محیط خانوادگی) در ابعاد مادی و معنوی در ارتباط با خود و اعضای خانواده احساس امنیت دارند. یعنی احساسی توأم با اعتماد، آرامش و عدم ترس را تجربه می‌کنند. بیشتر صاحب‌نظران بر این عقیده‌اند که امنیت مفهومی بیرونی و عینی و احساس امنیت مفهومی درونی و ذهنی است. در گزارش توسعه انسانی احساس امنیت در کنار شاخص‌های کیفیت آموزش، کیفیت سلامت، استاندارد زندگی، انتخاب آزاد، رضایت از زندگی، شغل ایده‌آل، اعتماد به دولت‌های ملی، فعالیت‌های حفظ محیط زیست و اعتماد به سیستم قضایی به عنوان یکی از شاخص‌های رفاه اجتماعی در نظر گرفته شده است (گزارش توسعه انسانی، ۲۰۱۶: ۲۴۵).

فقدان احساس امنیت در بین شهروندان باعث دوری جستن افراد و اقبال جامعه از ایجاد روابط نزدیک و صمیمانه می‌شود و به تدریج تعاملات و روابط بین مردم شکلی کاملاً مصنوعی و محتاطانه به خود می‌گیرد که نتیجه آن کاهش اعتماد اجتماعی و انزوای اجتماعی است. از سوی دیگر وجود امنیت اجتماعی و نیز احساس و اشعار به آن، زمینه‌های لازم و مطلوب برای هر نوع فعالیت، اعم از فعالیت اقتصادی، آموزشی، فرهنگی و سیاسی را فراهم می‌کند که در نتیجه همه اینها نظام سیاسی نیز می‌تواند بر خود بیابد که بدون قوه قهریه به ایجاد امنیت کمک کرده است. شهر کرمانشاه با بیش از یک میلیون نفر جمعیت همانند شهرهای کلان با مسائل اقتصادی و اجتماعی خاصی مواجه است. شهرگرایی فزاینده در طی چند دهه‌ی اخیر که بیشتر ناشی از سرریز جمعیتی مناطق شهری و روستایی اطراف به این شهر بوده است، مشکلات اقتصادی و اجتماعی نیز به شهر تحمیل کرده است. افزایش محلات محروم، فقر، بیکاری و ... از جمله این مسائل و مشکلات هستند. بنابراین با توجه به این که بیشتر افرادی که به شهر کرمانشاه مهاجرت کرده‌اند از محیط‌های کوچک با روابط اجتماعی نزدیک و از نوع گماین‌شافتی^۱ بوده‌اند، ارتباط با افراد دیگر از قومیت‌ها و مذاهب مختلف موضوع امنیت برای آنها حیاتی قلمداد می‌شود. همچنین برای ساکنان قدیمی شهر ارتباط با تازه‌واردان یا مهاجران با حساسیت خاصی دنبال می‌شود که خود متأثر از مقوله امنیت اجتماعی است.

مهمتر از واقعیت امنیت، موضوع احساس امنیت در جامعه است، زیرا ممکن است در جامعه‌ای امنیت وجود داشته باشد، اما فرد احساس امنیت نداشته باشد. موضوع امنیت از فرد شروع و به خانواده و جامعه می‌رسد. احساس امنیت با میزان جرم یا ضریب امنیتی موجود در جامعه ارتباط دارد، اما به عوامل دیگری نیز بستگی دارد که پرداختن به این بحث و شناخت آنها برای کاهش احساس ناامنی در جامعه و اتخاذ شیوه‌های مقابله با آن ضرورت انجام چنین تحقیقی را یادآور می‌شود. استان کرمانشاه هم در سطح واقعیت امنیت اجتماعی و هم در زمینه‌ی تصویری که از آن، نزد شهروندان این استان و نیز بازنمایی سامان اجتماعی این استان در رسانه‌ها و افکار عمومی جامعه بزرگتر وجود دارد، با اما و اگرهای جدی رو بوده است که در عمل پیامدهایی مانند مهاجرت نخبگان، فرار سرمایه، خودکمربینی و از خودبیگانگی، کاهش احساس تعلق، و ... را به همراه داشته است. با این حال، تا جایی که نگارندگان اطلاع دارند هنوز هم تصویر روشنی از واقعیت امنیت اجتماعی و درک و تلقی مردم از آن ارائه نشده است. فقدان این تصویر واقع‌گرایانه، به نحوی واقعیت را مخدوش جلوه داده و نوعی بزرگنمایی را موجب می‌شود که آسیب‌های آن از خود واقعیت بیشتر خواهد بود. از این رو، این مقاله پرسش‌هایی را مطرح و بررسی می‌کند که حول محور میزان و سطح امنیت اجتماعی ساکنان شهر، تفاوت و شباهت‌ها و عوامل تعیین‌کننده آن متمرکز است.

پیشینه پژوهش

پیشینه پژوهش در سه بخش ارائه شده است. بخش اول به خود مفهوم امنیت اجتماعی می‌پردازد که بر اساس آن برخی از پژوهش‌ها به سنجش میزان امنیت اجتماعی در مناطق مختلف ایران پرداخته‌اند. پاره دوم و سوم با تمرکز بر جامعه آماری کرمانشاه به برخی از پژوهش‌های میدانی پرداخته است که در شهر انجام شده و نتایج و تحلیل‌های آنها ربط و پیوند نزدیک و معناداری با مقوله امنیت/ احساس امنیت اجتماعی دارد. با توجه به اهداف پژوهش و شاخص‌های نظری، در ابتدا چند مورد کشوری و سپس مطالعات مرتبط با استان کرمانشاه بررسی شده است.

احساس امنیت اجتماعی از دیدگاه شهروندان تهرانی در سال ۱۳۸۲ برای افراد بالای ۱۸ سال در مناطق ۲۲ گانه تهران انجام داده است. طبق این نظرسنجی جرم‌هایی مانند کلاهبرداری، سرقت، خرید و فروش مواد مخدر، ایجاد مزاحمت برای نوامیس مردم و وجود دختران فراری و زنان خیابانی به عنوان پنج جرم مهم شهر تلقی شده‌اند. پاسخگویان در وضعیت‌های زیر احساس خطر زیادی داشته‌اند: حمل پول نقد به مقدار زیاد، ترک اتومبیل در خیابان بدون قفل و دزدگیر، تردد خانم‌ها به تنهایی در شب، سوار کردن مسافران در خیابان‌های خلوت خصوصاً در شب و تردد با ماشین‌های مسافربری شخصی در شب (ایسپا ۱۳۸۲). زنجانی‌زاده احساس امنیت زنان بالای ۱۵ سال شهر مشهد را در سال ۱۳۸۰ بررسی کرده است. نتایج نشان داده که میان میزان اقتدار زن در خانواده و احساس امنیت او ارتباط مستقیم و معنی‌داری مشاهده شده است. زنان مناطق پایین شهر در مقایسه با زنان مناطق بالای شهر احساس امنیت کمتری داشته‌اند. زنانی که فعالیت منظم بیرون از خانه داشته‌اند خودباوری بیشتر و احساس امنیت بیشتری داشته‌اند.

تحلیل مقایسه‌ای احساس امنیت اجتماعی اقتصادی مردم خراسان و کشور (عظیمی هاشمی ۱۳۸۴) که تحلیلی ثانویه از داده‌های «طرح ملی ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان» (۱۳۸۱) است به نتایج زیر رسیده است: نیمی از پاسخگویان در کشور احساس امنیت را مشکلی جدی، یک چهارم بی‌اهمیت و یک چهارم دیگر آن را مشکلی متوسط تلقی کرده‌اند. این نسبت در خراسان بسیار نزدیک به میانگین کشور بوده است. در استان خراسان نسبت کسانی که احساس امنیت اجتماعی بالا (۴۳/۶ درصد) دارند بیش از آنانی است که احساس امنیت اجتماعی پایین (۱۴/۲ درصد) دارند. در کل کشور، زنان در مقایسه با مردان، گروه‌های سنی بالاتر نسبت به گروه سنی جوان‌تر، متأهل‌ها در مقایسه با مجردها، زنان خانه‌دار در برابر شاغلان، بازنشسته‌ها و دانش‌آموزان احساس امنیت اجتماعی بالاتری دارند.

پژوهش «تأثیر نشریات زرد در کاهش احساس امنیت زنان تهرانی» (الیاسی ۱۳۸۵) در میان جامعه آماری زنان ۱۵ تا ۵۰ ساله شهر تهران انجام شده و از بین دختران دانشجو و دبیرستانی، زنان خانه‌دار و زنان کارمند، نمونه‌ای ۱۳۲۰ نفری داشته است. ۱۳۰ نفر (تقریباً ۱۰ درصد) آنان به صورت مستمر یک یا چند نشریه از نشریات زرد را مطالعه کرده‌اند که به عنوان گروه آزمایش و ۱۳۰ نفر که نشریات زرد را نمی‌خوانند، به عنوان گروه مقایسه انتخاب شده‌اند. مهمترین نتایج این پژوهش به شرح زیر است: میانگین نمرات گروه آزمایش (گروه خواننده نشریات زرد) و به عبارتی میزان احساس ناامنی آنان به صورت معناداری بیش از زنان و دخترانی است که آن نشریات را نمی‌خوانند. همچنین افزایش میزان مطالعه نشریات زرد میزان احساس ناامنی را بالا برده است.

ایسپا میزان احساس امنیت در بین شهروندان کرمانشاهی بالای ۱۵ سال را در سال ۱۳۸۰ بررسی کرده است. نتایج نشان داده است: بیشترین جرایم از نظر شهروندان بر اساس فراوانی بروز در جامعه، مواد مخدر، سرقت از منازل، ولگردی و خیابانگردی، کلاهبرداری، ایجاد مزاحمت برای نوامیس، جیب‌بری، وجود دختران و زنان خیابانی، سرقت از اتومبیل، تجاوز جنسی به زنان، سرقت از

مغازه، شرارت و اخاذی، مستی و عربده‌کشی، قتل عمد و آدم‌ربایی بوده است. مجموعاً ۸۶ درصد از افراد مورد مطالعه به نوعی احساس ناامنی کرده‌اند.

بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان ۱۵ تا ۶۴ ساله کرمانشاه (حاتمی و همکاران ۱۳۹۴) بیانگر آن است که ۳۳ درصد زنان میزان احساس امنیت اجتماعی را در سطح پایین، ۵۲ درصد در سطح متوسط و در حدود ۱۵ درصد نیز آن را بالا ارزیابی کرده‌اند. در این پژوهش امنیت اجتماعی شامل دو بعد امنیت مالی و امنیت جانی بوده است. میانگین احساس امنیت کل ۳۱ (از ۱۰۰) به دست آمده که به نظر پژوهشگران بیانگر سطح پایین است. میانگین شاخص احساس امنیت در بعد مالی (۳۳) در نهایت بیشتر از احساس امنیت جانی (۲۹) بوده است. متغیرهایی مانند مذهبی‌بودن، حمایت اجتماعی، تحصیلات، قومیت (کُرد بودن)، و رعایت نکات ایمنی دارای همبستگی مثبت با احساس امنیت اجتماعی و متغیرهایی مانند اطلاع‌رسانی و وسائل ارتباط جمعی، مشاهده وقوع جرم، سن نسبت معکوس با احساس امنیت داشته‌اند.

کریمی (۱۳۹۷) امنیت اجتماعی در استان کرمانشاه را بررسی کرده است. طبق این پژوهش، میانگین کل احساس امنیت (۹) از طیف ۳ تا ۱۵) در استان کرمانشاه در سطح متوسط رو به پایین است. در مقایسه ابعاد احساس امنیت، احساس امنیت مالی ضعیف‌تر از دو بعد دیگر است. در هر سه بعد امنیت عمومی، جانی و مالی گیلان‌غرب در وضعیت برتر و صحنه در وضعیت بدتر قرار دارد. احساس امنیت کل در گیلان‌غرب، روانسر، قصرشیرین و سرپل‌ذهاب بهتر از شهرهای دیگر استان است. در پژوهشی دیگر، حامد (۱۳۹۲) زمینه‌های جلب مشارکت ساکنان مناطق اسکان غیررسمی شهر کرمانشاه در برقراری نظم و امنیت اجتماعی (نمونه جعفرآباد و کولی‌آباد) بررسی کرده است. در این پژوهش میزان مشارکت و تعامل ساکنان این دو منطقه با نیروی انتظامی در زمینه استقرار نظم و امنیت اجتماعی به شیوه مصاحبه گروهی متمرکز (هدفمند) انجام شده است. طبق این پژوهش، این دو محله ظرفیت‌های بالایی در زمینه امنیت و نظم دارند که بایستی با مشارکت مستقیم به عمل بدل شود.

هزارجریبی، امین صارمی و یوسفوندی (۱۳۸۸) تأثیر حاشیه‌نشینی بر وقوع جرایم اجتماعی شهرستان کرمانشاه را مورد بررسی قرار داده‌اند. این پژوهش، به صورت توصیفی پیمایشی با جامعه آماری ۷۱ نفر، شامل کارشناسان انتظامی استان و تمام رؤسای کلانتری‌ها و رؤسای تجسس و فرماندهان پاسگاه‌های انتظامی شهرستان کرمانشاه، به صورت تمام شماری، انجام گرفته است. یافته‌های این پژوهش نشان داده است که میزان درآمد، بیکاری، فقر، مهاجرت، جمعیت کولی‌ها، فقر فرهنگی، توزیع ناعادلانه اعتبارات بر امکانات، تجمع خلافکاران و حاشیه‌نشینی بر وقوع جرائم اجتماعی تأثیر داشته است که این موارد زمینه‌های تهدیدکننده، فرهنگی و امنیتی شهری کرمانشاه را ایجاد کرده است. ظهور قاچاق کالا، سلاح و مهمات، مواد مخدر، مشروبات الکلی، فساد و فحشا و همچنین مشاغل کاذب از جمله نمونه‌های معلول و مشهود، در این استان محسوب می‌شود. لهسایی‌زاده (۱۳۹۱) نیز نقش محرومیت نسبی در افزایش خشونت‌های شهری مناطق حاشیه‌نشین شهر کرمانشاه مورد بررسی قرار داده است. جامعه آماری این پژوهش چهار منطقه جعفرآباد، شاطرآباد، دولت‌آباد و آناهیتا با تعداد ۲۰۰ نمونه بوده است. یافته اصلی این مطالعه آن است که هر اندازه افراد ساکن در مناطق غیررسمی (حاشیه‌ای) احساس کنند با دیگر همشه‌ریان خود فاصله اجتماعی و اقتصادی بیشتری دارند، احساس نارضایتی در میان آنها بیشتر شده و برای جبران این وضعیت به هر ابزار و وسیله‌ای دست خواهند زد که یکی از راه‌های آن، خشونت در مناطق حاشیه‌ای است.

بررسی جامعه‌شناختی ویژگی‌های تاریخی- فرهنگی کرمانشاه و رابطه آن با مسائل جمعیتی، فقر و حاشیه‌نشینی (کریمی و همکاران ۱۳۹۳) که به صورت اسنادی و در مواردی تجربی، بر روی ۱۳ محله حاشیه‌نشین و دو محله برخوردار انجام گرفته است به نتایج زیر دست یافته است. در ارتباط با مطالعه فعلی، از جمله نتایج این پژوهش آن است که محلات مناطق محروم عمدتاً در زمینه

وقوع جرم از نظر آماری، بر خلاف تصور عمومی، به جز در مورد جرم‌های مربوط به مواد مخدر وضع چندان نامساعدی ندارند. در زمینه مواد مخدر، چه از لحاظ مجرمان و چه خود جرم، این مناطق (به ویژه جعفرآباد، باغ ابریشم، چمن و کولی‌آباد) در صدر قرار دارند. در موارد غیر از مواد مخدر، تصور میزان امنیت زندگی در این محلات برای ساکنان آنها با آنچه ساکنان محلات دیگر، از جمله محلات برخوردارتر و مرفه‌تر درباره آنها در سر دارند متفاوت است؛ به عبارتی، ارزیابی ساکنان از امنیت عموماً بالاتر است. در بررسی مطالعات پیشین، ملاحظه می‌شود پژوهش‌هایی که امنیت اجتماعی را بررسی کرده‌اند، بیشتر جرائم را به عنوان نمود امنیت اجتماعی و جامعه آماری را نیز مناطق محروم به عنوان مناطق جرم‌خیز و محل امنیت جامعه بررسی کرده‌اند، اما در پژوهش حاضر علاوه بر ابعاد مالی و جانی امنیت اجتماعی بعد هویتی آن نیز تحلیل شده، است. جامعه آماری تحقیق، تمام شهروندان شهر کرمانشاه با توجه ویژه بر قومیت، مذهب و محله بوده است. همچنین در این پژوهش سعی شده است علاوه بر توصیف تفصیلی وضعیت امنیت اجتماعی، با سنجش برخی متغیرها مانند تجربه جرم، مشارکت و اعتماد اجتماعی و ... که با امنیت اجتماعی ارتباط دارند، تبیین بهتری از امنیت اجتماعی ارائه شود.

چارچوب نظری

امنیت اجتماعی در همه معانی آن با تنوع رویکرد مواجه بوده است. در این تکتک رهیافت، امنیت از نظر محتوا و معنا (سیاسی، عمومی، اجتماعی و ...)، از نظر مرجع (جامعه، فرد، دولت)، از نظر سطح (فردی، جمعی، ملی و بین‌المللی)، و از نظر روش‌شناختی (عینی یا ذهنی) بررسی شده است. اهمیت هیچکدام از این رهیافت‌ها را در جایگاه خود و متناسب با اهداف پژوهشی آنها نمی‌توان نادیده گرفت. از این رو در این پژوهش، با توجه به اهداف پژوهش و منطق نظری و روش‌شناختی جامعه‌شناسانه و نیز مسائل و واقعیت‌های اجتماعی جامعه هدف (کرمانشاه) بر دیدگاهی از امنیت اجتماعی تمرکز شده‌است که سه وجه امنیت اجتماعی را در بردارد که در چارچوب نظری به آن پرداخته شده است. با این حال در این بخش، برخی از آرای مطرح در باب این الگوی نظری بطور خلاصه آمده است.

آرای بری بوزان^۱ درباره امنیت در سه سطح فردی، ملی و بین‌المللی صورت‌بندی شده است. در اینجا، با توجه به اهداف این پژوهش، دو سطح فردی و ملی توضیح داده می‌شود و از سطح بین‌المللی آن صرف‌نظر شده است.

«امنیت فردی» به شبکه روابط و تناقضات بین امنیت شخصی و امنیت دولت پیوند دارد. دولت منشأ اصلی تهدید و نیز امنیت افراد است. افراد علت اصلی و نیز سرمنشأ برخی محدودیت‌ها برای فعالیت‌های دولت (که جهت تأمین امنیت انجام می‌دهد) هستند با توجه به این‌که افراد منبع اولین ناامنی یکدیگرند مسئله امنیت فردی ابعاد گسترده‌تر اجتماعی و سیاسی پیدا می‌کند» (بوزان ۱۳۷۸: ۵). از نظر بوزان، مجموعه بزرگی از تهدیدات، خطرات و تردیدها بر سرنوشت همه افراد سایه افکننده است و گرچه افراد مرفه‌تر قادرند خود را از برخی ناامنی‌ها (مثل قحطی، گرسنگی، خشونت مجرمانه و...) دور نگه دارند، در موارد دیگر با فقرا و تنگدستان در یک ردیف قرار دارند. (فجایع طبیعی، جنگ اتمی) و در عین حال به دلیل مرفه‌بودن در معرض خطرات دیگر هستند (سوانح هوایی، آدم‌ربایی و...) (بوزان، ۱۳۷۸: ۵۲).

سطح دوم رویکرد بوزان امنیت ملی است که شامل پنج وجه امنیت نظامی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و زیست-محیطی است. بوزان امنیت را در دو بعد «ذهنی و عینی» مطرح می‌کند. بعد عینی امنیت که بیشتر جنبه بیرونی دارد به سطح نظارت نیروی نظم‌دهنده جامعه و به میزان واقعی وقوع جرم و وجود ناامنی، دزدی و مانند آن در یک جامعه اشاره دارد. این وجه معمولاً در آمارهای

مربوط به بزهکاری و جرم بازتاب دارد. بعد ذهنی امنیت بیشتر به میزان ادراک، تلقی و آگاهی افراد از ناامنی اشاره دارد و در نتیجه احساس افراد از امنیت را در نظر می‌گیرد. از این وجه، صرف وجود یا فقدان واقعیت‌های مجرمانه، درک افراد از امنیت را شکل نمی‌دهد، بلکه آنچه اهمیت دارد تلقی حسی و تصور ذهنی انسان از امنیت است و نیز این امر که امنیت در اجتماع و در رابطه با دیگران شناخته و درک می‌شود.

ویور^۱ از دیگر نظریه‌پردازان مکتب کپنهاگ، در کتاب **هویت** بر آن است که رویکرد پنج بعدی بوزان را نقد کند، چرا که به نظر وی این رویکرد در زمینه امروزین امنیت اجتماعی پذیرفتنی نیست. ویور حوزه امنیت را بر حسب نوعی دوگانگی «امنیت دولت و امنیت اجتماعی» در نظر می‌گیرد. امنیت اجتماعی در نظریه وی بخشی از امنیت دولتی به شمار می‌آید، اما به عنوان یک بخش مستقل نیز به آن اشاره می‌شود که از نظر نامبرده، بوزان از آن غفلت ورزیده است. در نظریه بوزان، امنیت ملی درگیر و دل‌مشغول تهدیداتی است که معترض دولت می‌شوند، اما امنیت اجتماعی نگران تهدیداتی است که هویت جامعه را مورد تعرض قرار می‌دهند. همان‌طور که اشاره شد، ویور در کتاب خود به مفهوم‌سازی مجدد از رهیافت پنج بعدی (نظامی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و زیست-محیطی) بوزان در مورد امنیت دست زده است. او می‌گوید برداشت بوزان از امنیت اجتماعی، ناقص و سست بنیاد است و امنیت اجتماعی را در قبال امنیت ملی فدا کرده است. به عقیده ویور امنیت اجتماعی در کنار امنیت اقتصادی، سیاسی، نظامی و زیست محیطی قابل طرح نیست؛ بلکه هم‌تراز امنیت اجتماعی امنیت ملی هم وجود دارد. چرا که امنیت اجتماعی در شرایط کنونی مرجع امنیت ملی است. نکته دیگر اینکه امنیت هویتی یا امنیت اجتماعی، معنای سیاسی یافته است و عکس‌العمل یک اقلیت در دفاع از هویت خود، فی‌الذمه عملی سیاسی است. از این رو امنیت اجتماعی به اندازه امنیت ملی واجد اعتبار است. با در نظر گرفتن امنیت اجتماعی در کنار امنیت ملی، جامعه به عنوان مرجع امنیت مطرح شد. بنابراین امنیت اجتماعی عبارت است از: قابلیت حفظ شرایط قابل قبول داخلی برای تکامل الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، انجمن‌ها، رسوم و هویت ملی و مذهبی (نویدنیا، ۱۳۸۵).

مباحث مالر^۲ درباره امنیت با طرح سؤال امنیت برای چه کسی؟ آغاز می‌شود. ولی براساس پاسخ به این سؤال انواع و اشکال امنیت را مشخص می‌کند که خلاصه نظرات وی در این باره در جدول زیر آمده است:

جدول ۱- انواع امنیت ملی از نظر مالر

اشکال امنیت	هدف	تهدیدات
ملی	دولت	حاکمیت و قلمرو
اجتماعی	گروه‌های اجتماعی	هویت
انسانی	فرد	فرد

در این نظریه، «نقطه مرجع در امنیت ملی، دولت، در امنیت اجتماعی، گروه‌های اجتماعی و در امنیت انسانی همه افراد است» (نویدنیا ۱۳۸۲: ۵۷). در ادامه توضیحی اجمالی از هر سه سطح امنیت مورد اشاره مالر آمده است.

امنیت ملی: معنای امنیت ملی حفظ مردم یک کشور و سرزمین در مقابل حمله فیزیکی است و به مفهوم «دفاع» به کار رفته و در معنای وسیع‌تر به حفظ حیاتی، سیاسی، اقتصادی و فقدان تهدید نسبت به ارزش‌های اساسی و حیاتی یک دولت اطلاق می‌شود.

امنیت انسانی: گسترش فردگرایی و اومانیسم در بیشتر شئون زندگی، انسان از حیث انسان بودنش دارای حقوقی شناخته شد که رعایت آن برای تمام جوامع لازم و ضروری بود و از این رو برای حفظ و نگهداری حقوق عام بشری و تمهیداتی برای جلوگیری از تعدی و تعرض به آنها امنیت انسانی به عنوان ترجمان این نیاز در روابط بین‌الملل اهمیت یافت. امنیت انسانی را نمی‌توان به سادگی تعریف کرد. مرجع امنیت انسانی فرد است. اکثر تهدیداتی که متوجه افراد است ناشی از این حقیقت است که آنها در محیط انسانی به سر می‌برند و این محیط موجد انواع فشارهای اجتناب‌ناپذیر است و صرفاً تعلق به گروه‌های خاص چون مرفه، نخبه و... موجب رهایی از آن نمی‌شود. بدین جهت امنیت انسانی در پی تحقق امنیت در مقابل تهدیداتی طرح شد که موجودیت افراد را به مخاطره می‌اندازد. امنیت اجتماعی: از نظر مالر، امنیت اجتماعی مقوله‌ای است که افراد و دولت با هم در تأمین آن سهیم هستند و از این رو به تدریج و همگام با تفکیک‌ناپذیری دولت و جامعه از یکدیگر، همین حالت در مورد ناامنی آن دو مصداق پیدا می‌کند. او تأکید دارد که امنیت اجتماعی را می‌توان همچون مفهومی فرضی برای هر جمع انسانی به کار برد و آن را «قابلیت حفظ شرایط پذیرفتنی داخلی برای تکامل الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، انجمن‌ها، مذهب، هویت ملی و رسوم» تعریف می‌کند. به هر رو، امنیت اجتماعی آشکارا با امنیت سیاسی پیوند دارد، اگر چه مجزا از آن است. امنیت دولت دربرگیرنده حاکمیت به عنوان معیار نهایی خود است، اما امنیت اجتماعی دربرگیرنده هویت، با این حال هردو بر اهمیت بقا دلالت می‌کنند (نویدنی، ۱۳۸۲).

در مجموع، بنیان نظری این پژوهش بر آن معنایی از امنیت استوار است که نخستین بار اعضای مکتب کپنهاگ، در دهه ۱۹۸۰، و به ویژه کسانی همچون بوزان و ویور طرح کرده‌اند. کاربرد این معنای خاص، خود متأثر از تحولات نقاط ارجاع امنیت در حوزه مطالعات امنیت بود. زیرا رویکردهای پیشین، از جمله رویکرد دولت‌محور که دولت را مرجع امنیت می‌دانست، اصولاً جامعه را نادیده می‌گرفت، اما صاحب‌نظران این مکتب جامعه و گروه‌های اجتماعی را مرجع امنیت قرار دادند.

همانطور که دیدیم، در مبانی نظری و نیز در پژوهش‌های پیشین، امنیت اجتماعی در سطوح مختلف بررسی شده است. برای مثال، امنیت اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی (مالی)، زیست‌محیطی، جمعی، قضایی، جانی، اخلاقی، ناموسی، و... در مواردی از پژوهش‌های پیشین، ابعاد شاخص‌هایی برای امنیت اجتماعی ارائه شده است که در هیچ یک از رویکردهای نظری موجود به آن اشاره نشده است و اصولاً ممکن است با منظومه نظری امنیت اجتماعی ناسازگار باشد. با این حال توافق نسبی هم در باب امنیت اجتماعی در چند بعد، از جمله بعد جانی، مالی و هویتی وجود داشته است.

امنیت اجتماعی در واقعیت به وجود شاخص‌هایی اشاره می‌کند که در جهان واقع و به صورت انضمامی وجود دارند، برای مثال، پایین بودن آمار جرم و حوادث بزهکارانه و دیگر آسیب‌های اجتماعی را می‌توان دال بر وجود امنیت اجتماعی تلقی کرد. طبیعی است که افزایش این آسیب‌های یا واقعیت‌های مخل نظم و آرامش عمومی امنیت اجتماعی را کاهش می‌دهد. با این حال، شرایط مناسب این آسیب‌ها، یعنی عینیت آنها ضرورتاً و به طور مطلق نمی‌تواند ذهنیت مردم جامعه در باب امنیت را متأثر سازد. چه بسا با وجود سطح مناسبی از امنیت اجتماعی در معنای عینی (اُبژکتیو) آن، باز هم مردم تصور نامناسبی از امنیت اجتماعی داشته باشند، یا بر عکس. اینجا وجه دیگری بر مقوله «امنیت اجتماعی» افزوده می‌شود که در مبانی نظری این مبحث با عنوان «احساس امنیت اجتماعی» معرفی شده است و بیانگر وجه ذهنی (سوپرژکتیو) آن است. این وجه به دلیل ماهیت غیرعینی خود پیچیدگی‌هایی را بر مفهوم امنیت اجتماعی، هم نزد سیاست‌گذاران و هم در پیش پای محققان به ویژه در سنجش آن افزوده است. بر مبنای آنچه گذشت، پژوهش حاضر درصدد پیمایش و تحلیل سطح و میزان «احساس امنیت اجتماعی» و نیز تبیین آن است.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نوع پیمایشی و با در نظر گرفتن مفروضات پارادایمی روش پژوهش کمی است. در این شیوه با استفاده از شیوه پروبلماتیک کردن موضوع پژوهش و مبانی نظری آن فرضیاتی استخراج شده و در میدان پژوهش (شهر کرمانشاه) داده‌های مناسب برای آزمون فرضیه‌ها و پاسخ به سؤالات جمع‌آوری شده است. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق‌ساخته است. برخی متغیرها آشکار هستند و نیازی به پایایی و روایی ندارند، اما متغیرهای امنیت اجتماعی که دارای سه بُعد است، پس از طراحی سؤالات، اعتبار صوری شده (توسط اساتید جامعه‌شناسی دانشگاه رازی) و در فرایند تحقیق نیز پایایی آنها با آلفای کرونباخ و تحلیل عاملی اکتشافی بررسی شده است که نتایج آنها و عملیاتی کردن متغیرهای مهم در جداول توصیفی در بخش یافته‌ها آمده است.

جامعه آماری شامل شهروندان ۱۸ ساله و بیشتر شهر کرمانشاه بوده است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران و در نظر گرفتن آلفای ۵ درصد، احتمال وقوع و عدم وقوع صفت (احساس امنیت اجتماعی) ۰/۵، و برای جامعه تقریباً ۶۰۰ هزار نفری، برابر با ۳۸۴ نفر در نظر گرفته شده است. تعداد نمونه با در نظر گرفتن عدم تکمیل برخی پرسشنامه‌ها به ۴۰۰ نمونه افزایش یافته است. روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای در نظر گرفته شده است؛ به این ترتیب که ابتدا ۲۰ بلوک شهری به تصادف انتخاب و از هر بلوک یک کوچه انتخاب و در هر کوچه پلاک‌های فرد انتخاب شده و به افراد بالای ۱۸ سال پرسشنامه داده شده است.

برای توصیف‌های تک‌متغیره و بررسی ویژگی‌های فردی، اجتماعی و اقتصادی شهروندان و همچنین متغیرهای اصلی پژوهش از آماره‌های توصیفی متناسب مانند شاخص‌های مرکزی و پراکندگی و جداول استفاده شده است. برای روابط بین متغیرها بر حسب سطوح سنجش متغیرها از آزمون‌های مناسب پارامتری و ناپارامتری و برای تحلیل نقش عوامل مؤثر بر امنیت اجتماعی از رگرسیون چندمتغیره استفاده شده است.

یافته‌ها

ابتدا تصویری از ویژگی‌های نمونه آماری ارائه می‌شود، سپس ابعاد امنیت اجتماعی بر حسب ویژگی‌های فردی، اجتماعی و اقتصادی پاسخگویان بررسی شده و در نهایت تبیین امنیت اجتماعی انجام شده است.

طبق جدول شماره ۲، میانگین سن پاسخگویان ۳۹/۵ سال بوده است. ۴۷/۵ درصد مرد و ۵۲/۵ درصد زن بوده‌اند. ۲۶/۶ درصد مجرد، ۷۰/۱ درصد دارای همسر و بقیه بدون همسر (طلاق یا فوت همسر) بوده‌اند. ۴۴ درصد تحصیلات دانشگاهی داشته‌اند. ۸۵/۸ درصد پاسخگویان کرد، ۹/۲ درصد لک و ۵ درصد از قومیت فارس بوده‌اند. از نظر مذهبی، ۸۷/۳ درصد شیعه، ۷/۵ درصد سنی و ۵/۲ درصد اهل حق بوده‌اند. ۶۲ درصد از پاسخگویان متولد شهر کرمانشاه، ۳۳ از سایر شهرستان‌های استان و ۵ درصد نیز متولد خارج از استان کرمانشاه بوده‌اند.

جدول ۲- ویژگی‌های فردی پاسخگویان

ویژگی	طبقات	درصد	ویژگی	طبقات	درصد
جنسیت	مرد	۴۷/۵	قومیت	کرد	۸۵/۸
	زن	۵۲/۵		لک	۹/۲
وضعیت ازدواج	مجرد	۲۶/۶		فارس	۵
	متاهل	۷۰/۱	بی‌سواد	۳/۳	
	مطلقه	۳/۳	ابتدایی	۹/۵	
مذهب	شیعه	۸۷/۳	راهنمایی	۹/۷	
	سنی	۷/۵	دیپلم	۳۴/۳	
	اهل حق	۵/۲	لیسانس	۳۴	
			فوق لیسانس و بیشتر	۹/۲	

الف: توصیف وضعیت

احساس امنیت جانی:

طبق جدول ۳ میانگین احساس امنیت جانی ۲/۴۵ از ۵ شده است که تقریباً در حد متوسط و متوسط به پایین است. کمترین احساس امنیت جانی مربوط به مورد عبور از کوچه خلوت و بیشترین احساس امنیت مربوط به استفاده از وسیله نقلیه عمومی تاکسی است. به طور کلی میزان احساس امنیت در سه مورد پیاده‌روی در ساعات خلوت، نشستن به تنهایی در پارک و عبور از کوچه خلوت کمتر از سه مورد دیگر (استفاده از وسیله نقلیه عمومی تاکسی، اتوبوس و تنها ماندن در منزل) بوده است.

جدول ۳- توصیف شاخص احساس امنیت جانی، بار عاملی، آلفای کرونباخ (میانگین از ۵)

آلفای کرونباخ	میانگین	بار عاملی	گویه
۰/۸۳	۲/۱۸	۰/۷۸	پیاده‌روی در ساعات خلوت
	۲/۹۱	۰/۷۰	رفت و آمد با وسایل نقلیه عمومی (تاکسی)
	۲/۸۲	۰/۶۷	رفت و آمد با وسایل نقلیه عمومی (اتوبوس)
	۲/۱۰	۰/۸۲	نشستن در پارک به تنهایی
	۲/۷۵	۰/۷۶	تنها ماندن در منزل
	۱/۹۵	۰/۷۵	عبور از کوچه خلوت
-	۲/۴۵	-	شاخص احساس امنیت جانی (کل)

در بررسی احساس امنیت جانی شهروندان شهر کرمانشاه بر حسب ویژگی‌های فردی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، نتایج آزمون مقایسه میانگین‌ها (آزمون T و F) و ضرایب همبستگی پیرسون نشان داده است که میانگین احساس امنیت جانی بر حسب جنسیت متفاوت و احساس امنیت جانی مردان بیش از زنان بوده است (جدول ۳). احساس امنیت جانی بر حسب وضعیت ازدواج، قومیت، مذهب، محل تولد و نوع مالکیت منزل مسکونی متفاوت نبوده است. همچنین بین احساس امنیت جانی شهروندان و تعداد اعضای خانواده، تعداد دوستان، تحصیلات و درآمد نیز رابطه معنی‌داری وجود نداشته است. بین تعداد قوم و خویش، ساعات بیرون از منزل، سن، تحصیلات و مدت سکونت در محله رابطه معنی‌داری وجود داشته است. به عبارت دیگر کسانی که تعداد قوم خویش بیشتر، تعداد ساعات بیشتر در بیرون از منزل، تحصیلات بالاتر، سن بیشتر و مدت بیشتر سکونت در محله داشته‌اند، احساس امنیت جانی بیشتری داشته‌اند.

تفاوت میانگین احساس امنیت جانی بر حسب شغل و وضعیت فعالیت پاسخگویان بر اساس آزمون F معنی‌دار بوده است (مقدار F برابر با ۵/۴ و سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰۱). بازنشستگان و کارگران احساس امنیت جانی بیشتر و کسانی که فرهنگی و دانشجو بوده‌اند، احساس امنیت جانی کمتری داشته‌اند. میانگین احساس امنیت جانی پاسخگویان بر حسب محلات متفاوت بوده است (مقدار آزمون F برابر با ۴/۵ و سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰۱). میانگین احساس امنیت جانی شهروندان در محلات «معلم، کسری و فرهنگیان» بیش از بقیه محلات بوده و کمترین احساس امنیت جانی مربوط به محلات «نوبهار، برق و دادگستری» بوده است. باقی متغیرها، یعنی قومیت، مذهب و ... رابطه معناداری با احساس امنیت جانی نداشته‌اند.

جدول ۴- احساس امنیت جانی پاسخگویان بر حسب ویژگی‌های فردی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (میانگین از ۵)

متغیر	طبقات	تعداد	میانگین	مقدار آزمون	سطح معنی‌داری	ردیاب تأیید
جنسیت	مرد	۱۸۱	۲/۹۳	۹/۷	۰/۰۰۰۱	تأیید
	زن	۲۰۱	۲/۰۲			
وضعیت ازدواج	مجرد	۹۲	۲/۳۴	۲/۸۸	۰/۰۵۷	رد
	دارای همسر	۲۴۸	۲/۵۹			
	بی‌همسر	۱۱	۲/۱۵			
قومیت	کرد	۲۹۷	۲/۴۸	۰/۸۱	۰/۴۴	رد
	لک	۳۲	۲/۶۰			
	فارس	۱۸	۲/۲۲			
مذهب	شیعه	۳۲۴	۲/۴۵	۲/۳	۰/۰۹۳	رد
	سنی	۲۸	۲/۱۶			
	اهل حق	۲۰	۲/۸۰			
محل تولد	کرمانشاه	۲۲۲	۲/۴۶	۰/۲۴	۰/۷۸	رد
	شهرستان‌های کرمانشاه	۱۱۷	۲/۴۸			
	خارج از استان	۱۸	۲/۳۰			
مالکیت	ملکی	۱۹۹	۲/۵۶	۲/۵	۰/۰۷	رد
	اجاره‌ای	۱۷۳	۲/۳۷			
	سازمانی	۷	۱/۹۷			
تعداد خانواده	-	۳۷۶	پیرسون	-۰/۰۸۳	۰/۱۰۸	رد
تعداد اقوام	-	۳۶۲	پیرسون	۰/۱۹۶	۰/۰۰۰۱	تأیید

رد یا تأیید	سطح معنی داری	مقدار آزمون	میانگین	تعداد	طبقات	متغیر
رد	۰/۶۴	۰/۰۲۵	پیرسون	۳۶۰	-	تعداد دوستان
تأیید	۰/۰۰۰۱	۰/۳۸۸	پیرسون	۳۵۴	-	ساعت بیرون از خانه
تأیید	۰/۰۰۰۱	۰/۲۰۷	پیرسون	۳۷۹	-	سن
رد	۰/۱۲۲	-۰/۰۸۰	پیرسون	۳۷۵	-	تحصیلات
رد	۰/۵۲	۰/۰۳۷	پیرسون	۲۹۹	-	درآمد
تأیید	۰/۰۱۹	۰/۱۲۵	پیرسون	۳۴۹	-	مدت سکونت

احساس امنیت مالی:

احساس امنیت مالی بر اساس طیف لیکرت، با شش گویه (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم، خیلی کم و اصلاً) سنجش شده است. میانگین احساس امنیت مالی ۱/۷۶ از ۵ شده است که تقریباً در حد پایین است. کمترین احساس امنیت مربوط به مورد خالی گذاشتن منزل و هنگام حمل پول و بیشترین احساس امنیت مربوط به بازار است.

جدول ۵- توصیف شاخص احساس امنیت مالی، بار عاملی گویه‌ها و آلفای کرونباخ (میانگین از ۵)

آلفای کرونباخ	میانگین	بار عاملی	گویه
۰/۸۳	۱/۳۵	۰/۷۵	هنگام حمل پول
	۲/۱۸	۰/۷۲	هنگام استفاده از عابر بانک
	۱/۳۴	۰/۷۱	خالی گذاشتن منزل
	۲/۳۷	۰/۶۶	در بازار
	۱/۸۰	۰/۷۹	همراه داشتن کیف دستی در خیابان
	۱/۴۶	۰/۸۰	صحبت کردن با گوشی در خیابان
-	۱/۷۶	-	شاخص احساس امنیت مالی (کل)

در ادامه احساس امنیت مالی شهروندان شهر کرمانشاه بر حسب ویژگی‌های فردی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بررسی شده است. نتایج آزمون مقایسه میانگین‌ها (آزمون T و F) و ضرایب همبستگی پیرسون نشان داده است که میانگین احساس امنیت مالی بر حسب محل تولد متفاوت بوده است و احساس امنیت مالی کسانی که در کرمانشاه متولد شده‌اند، بیشتر بوده است. احساس امنیت مالی بر حسب جنسیت، وضعیت ازدواج، قومیت، مذهب و نوع مالکیت منزل مسکونی متفاوت نبوده است. همچنین بین احساس امنیت مالی شهروندان و تعداد اعضاء خانواده، تعداد دوستان، تعداد ساعت بیرون از منزل و درآمد نیز رابطه معنی داری وجود نداشته است. بین تعداد قوم و خویش، سن، تحصیلات و مدت سکونت در محله رابطه معنی داری وجود داشته است. به عبارت دیگر کسانی که تعداد قوم خویش بیشتر، تحصیلات بالاتر، سن کمتر و مدت کمتر سکونت در محله داشته‌اند میزان احساس امنیت مالی آنها بیشتر بوده است.

تفاوت میانگین احساس امنیت مالی بر حسب شغل و وضعیت فعالیت پاسخگویان بر اساس آزمون F معنی‌دار شده است (مقدار F برابر با ۳۱/۲، درجه آزادی برابر با ۹ و سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰۱). بازنشستگان احساس امنیت مالی بیشتری احساس کرده‌اند و کسانی که کارگر، فرهنگی، نظامی و مغازه‌دار بوده‌اند احساس امنیت مالی کمتری داشته‌اند. بر اساس آزمون F میانگین احساس امنیت مالی پاسخگویان بر حسب محلات متفاوت بوده است (مقدار آزمون F برابر با ۶۸/۶، درجه آزادی برابر با ۱۹ و سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰۱). میانگین احساس امنیت مالی شهروندان در محلات «کسری، دولت‌آباد، الهیه و وکیل‌آغا» بیش از بقیه محلات شده است و کمترین احساس امنیت مالی مربوط به محلات «جعفرآباد، حکمت‌آباد و سعدی» بوده است.

جدول ۶- احساس امنیت مالی پاسخگویان بر حسب ویژگی‌های فردی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (میانگین از ۵)

متغیر	طبقات	تعداد	میانگین	مقدار آزمون	سطح معنی‌داری	رد یا تأیید
جنسیت	مرد	۱۸۰	۱/۸۳	۱/۲۶	۰/۲۰	رد
	زن	۱۹۰	۱/۷۰			
وضعیت ازدواج	مجرد	۹۲	۱/۹۸	۳	۰/۰۵۸	رد
	دارای همسر	۲۴۳	۱/۷۳			
	بی‌همسر	۷	۱/۳۸			
قومیت	کرد	۲۹۰	۱/۷۷	۰/۶۱	۰/۵۴	رد
	لک	۲۷	۱/۵۷			
	فارس	۱۶	۱/۸۵			
مذهب	شیعه	۳۱۶	۱/۷۸	۲/۴۲	۰/۰۹	رد
	سنی	۲۸	۱/۸۰			
	اهل حق	۱۸	۱/۲۸			
محل تولد	کرمانشاه	۲۲۲	۱/۷۹	۴/۰۴	۰/۰۱۸	تأیید
	شهرستان‌های کرمانشاه	۱۰۶	۱/۵۸			
	خارج از استان	۱۸	۱/۲۲			
مالکیت	ملکی	۱۸۸	۱/۷۳	۰/۴۳	۰/۶۵	رد
	اجاره‌ای	۱۷۳	۱/۸۲			
	سازمانی	۵	۱/۹۰			
تعداد خانواده	-	۳۶۵	پیرسون	۰/۰۱۶	۰/۷۵	رد
تعداد اقوام	-	۳۵۶	پیرسون	۰/۲۲۴	۰/۰۰۰۱	تأیید
تعداد دوستان	-	۳۵۰	پیرسون	۰/۰۲۹	۰/۵۸	رد
ساعت بیرون‌خانه	-	۳۴۲	پیرسون	۰/۰۴۷	۰/۳۹	رد
سن	-	۳۶۷	پیرسون	-۰/۱۲۰	۰/۰۲۱	تأیید
تحصیلات	-	۳۶۳	پیرسون	۰/۱۲۴	۰/۰۱۹	تأیید
درآمد	-	۲۸۳	پیرسون	۰/۰۸۱	۰/۱۷	رد
مدت سکونت	-	۳۳۸	پیرسون	-۰/۱۲۱	۰/۰۲۶	تأیید

احساس امنیت هویتی

برای سنجش احساس امنیت هویتی از شش گویه استفاده شده است. میانگین احساس امنیت هویتی ۳/۹۹ از ۵ شده است که تقریباً در حد خوبی است. کمترین احساس امنیت هویتی مربوط به مورد زبان و لهجه و بیشترین احساس امنیت هویتی مربوط به مذهب بوده است (ج ۷).

جدول ۷- توصیف شاخص احساس امنیت هویتی، بار عاملی گویه‌ها و آلفای کرونباخ (میانگین از ۵)

گویه	بار عاملی	میانگین	آلفای کرونباخ
زبان و لهجه	۰/۸۷	۳/۸۶	۰/۸۷
قومیت	۰/۹۱	۳/۹۶	
مذهب	۰/۷۸	۴/۱۱	
لباس محلی	۰/۹۴	۳/۹۷	
شاخص احساس امنیت هویتی (کل)	-	۳/۹۹	-

در بررسی احساس امنیت هویتی شهروندان شهر کرمانشاه بر حسب ویژگی‌های فردی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (جدول ۸) نتایج آزمون مقایسه میانگین‌ها (آزمون T و F) و ضرایب همبستگی پیرسون نشان داده است که میانگین احساس امنیت هویتی بر حسب جنسیت (زنان بیش از مردان)، مذهب (سنی بیش از شیعه و اهل حق) و مالکیت منزل مسکونی (ملکی بیش از اجاره‌ای و سازمانی) متفاوت بوده است. احساس امنیت هویتی بر حسب وضعیت ازدواج، قومیت و محل تولد متفاوت نبوده است. همچنین بین احساس امنیت هویتی شهروندان و تعداد اعضای خانواده، تعداد دوستان، تعداد ساعت بیرون از منزل، تحصیلات، درآمد و مدت سکونت نیز رابطه معنی‌داری وجود نداشته است. بین تعداد قوم و خویش و سن و میزان امنیت هویتی رابطه معنی‌داری وجود داشته است؛ به عبارت دیگر کسانی که تعداد قوم خویش بیشتر و سن بیشتری داشته‌اند میزان احساس امنیت هویتی آنها بیشتر بوده است. تفاوت میانگین احساس امنیت هویتی بر حسب شغل و وضعیت فعالیت پاسخگویان بر اساس آزمون F معنی‌دار شده است (مقدار F برابر با ۱/۹ و سطح معنی‌داری ۰/۰۴۸). بازنشستگان و فرهنگیان احساس امنیت هویتی بیشتری احساس کرده‌اند و کسانی که نظامی و دانشجو بوده‌اند احساس امنیت هویتی کمتری داشته‌اند. بر اساس آزمون F میانگین احساس امنیت هویتی پاسخگویان بر حسب محلات متفاوت بوده است (مقدار آزمون F برابر با ۷/۲۰ و سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰۱). میانگین احساس امنیت هویتی شهروندان در محلات سعدی، فرهنگیان فاز ۲ و کسری بیش از بقیه محلات شده است و کمترین احساس امنیت هویتی مربوط به محلات آناهیتا، چغامیرزا ۱ و معلم بوده است.

جدول ۸- احساس امنیت هویتی پاسخگویان بر حسب ویژگی‌های فردی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (میانگین از ۵)

متغیر	طبقات	تعداد	میانگین	مقدار آزمون	سطح معنی‌داری	ردیات‌آیید
جنسیت	مرد	۱۸۳	۳/۸۰	-۳/۲۴	۰/۰۰۰۱	تأیید
	زن	۲۰۵	۴/۱۵			
وضعیت ازدواج	مجرد	۹۶	۳/۹۲	۰/۴۲	۰/۶۵	رد
	دارای همسر	۲۴۸	۴/۰۴			
	بی‌همسر	۱۲	۳/۹۳			
قومیت	کرد	۳۰۱	۴	۰/۷۸	۰/۴۵	رد
	لک	۳۲	۳/۹۴			
	فارس	۱۸	۴/۳۱			
مذهب	شیعه	۳۳۰	۴/۰۱	۱۹/۰۵	۰/۰۰۰۱	تأیید
	سنی	۲۹	۴/۶۱			
	اهل حق	۱۹	۲/۷۱			
محل تولد	کرمانشاه	۲۲۶	۳/۹۸	۰/۵۳	۰/۵۸	رد
	شهرستان‌های کرمانشاه	۱۱۶	۴/۰۱			
	خارج از استان	۲۰	۴/۲۵			
مالکیت	ملکی	۲۰۱	۴/۱۴	۳/۹	۰/۰۲۱	تأیید
	اجاره‌ای	۱۷۸	۳/۸۵			
	سازمانی	۷	۳/۵۳			
تعداد خانواده	-	۳۸۲	پیرسون	۰/۰۱۹	۰/۷۰	رد
تعداد اقوام	-	۳۵۱	پیرسون	۰/۱۷۱	۰/۰۰۱	تأیید
تعداد دوستان	-	۳۶۷	پیرسون	۰/۰۳۷	۰/۴۸	رد
ساعت بیرون‌خانه	-	۳۵۶	پیرسون	-۰/۰۴۴	۰/۴۰۷	رد
سن	-	۳۸۵	پیرسون	۰/۲۵۴	۰/۰۰۰۱	تأیید
تحصیلات	-	۳۰۵	پیرسون	-۰/۰۵۳	۰/۳۸	رد
درآمد	-	۳۰۰	پیرسون	-۰/۰۱۹	۰/۷۴	رد
مدت سکونت	-	۳۵۳	پیرسون	۰/۰۵۶	۰/۲۹	رد

ب- تبیین وضعیت

در این بخش از یافته‌های پژوهش، عواملی که به شکل مستقیم و غیرمستقیم با احساس امنیت اجتماعی شهروندان ارتباط داشته‌اند، بررسی می‌کنیم. عوامل مذکور شامل ویژگی‌های مکان، اقدامات نظارتی، عملکرد مجریان قانونی، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، تجربه جرم، عملکرد رسانه‌ها و میزان وقوع جرم بوده‌اند. نظر پاسخگویان در مورد ویژگی‌های مطرح شده جز در برخی موارد تقریباً متوسط (۲ تا ۳) بوده است. اعتماد به شهروندان (۱/۹۱)، مشارکت در احزاب سیاسی (۰/۸۵)، انجمن‌های غیردولتی (۰/۹۳) در سطح پایین بوده است. عملکرد پلیس راهنمایی و رانندگی (۲/۹۱) و اعتماد به همسایه‌ها (۲/۹۴) متوسط به بالا و تجربه دیدن وقوع جرم نیز در بین شهروندان تقریباً زیاد بوده است (۳/۱).

جدول ۹- توصیف متغیرهای مرتبط با امنیت اجتماعی (میانگین از ۵)

شاخص	گویه	بار عاملی	میانگین	آلفای کرونباخ
ویژگی مکان	در محله شما مقدار روشنایی معابر و کوچه‌ها چگونه است؟	۰/۷۷	۲/۶۳	۰/۷۲
	در محله شما عرض پیاده‌روها چگونه است؟	۰/۸۷	۲/۳۶	
	در محله شما عرض کوچه‌ها چگونه است؟	۰/۷۶	۲/۶۷	
	شاخص کل		۲/۵۵	-
اقدامات نظارتی	در محله شما چقدر پلیس و نیروی انتظامی نظارت دارد؟	۰/۷۵	۲/۱۹	۰/۶۸
	در محل زندگی شما چقدر دوربین‌های مدار بسته وجود دارد؟	۰/۸۷	۲/۰۳	
	در محله شما چقدر نرده‌های محافظ خانه‌ها و آژیر وجود دارد؟	۰/۷۱	۲/۴۴	
	شاخص کل	-	۲/۲۳	-
عملکرد مجریان قانون	از نظر شما عملکرد پلیس راهنمایی و رانندگی چگونه است؟	۰/۸۰	۲/۹۱	۰/۷۹
	از نظر شما عملکرد نیروی انتظامی چگونه است؟	۰/۸۶	۲/۵۹	
	از نظر شما عملکرد قضات چگونه است؟	۰/۸۵	۲/۵۲	
	شاخص کل	-	۲/۶۷	-
اعتماد عمومی	چقدر به همسایه‌ها اعتماد دارید؟	۰/۸۰	۲/۹۴	۰/۷۸
	چقدر به هم محله‌ای‌ها اعتماد دارید؟	۰/۸۷	۲/۴۵	
	چقدر به همکاران اعتماد دارید؟	۰/۷۸	۲/۷۳	
	چقدر به شهروندان اعتماد دارید؟	۰/۶۴	۱/۹۱	
	شاخص کل	-	۲/۵۶	-
مشارکت اجتماعی	میزان مشارکت شما در احزاب سیاسی چقدر است؟	۰/۸۳	۰/۸۵	۰/۷۸
	میزان مشارکت شما در سازمان و غیردولتی چقدر است؟	۰/۸۷	۰/۹۳	
	میزان مشارکت شما در انجمن‌های خیریه چقدر است؟	۰/۸۱	۲/۵۲	
	شاخص کل		۱/۰۸	-
تجربه جرم	چقدر در خیابان شاهد جرم، نزاع، درگیری و سرقت بوده‌اید؟	۰/۸۴	۳/۲	۰/۶۲
	چقدر خودتان نزاع، سرقت از منزل یا ماشین و تجربه کرده‌اید؟	۰/۸۴	۲/۰۴	
	شاخص کل	-		-
جرم	چقدر پیگیر اخبار و آمار حوادث و جرم در رسانه هستید؟	-	۲/۵۸	-

برای تبیین احساس امنیت اجتماعی شهروندان شهر کرمانشاه از رگرسیون چند متغیره استفاده شده است. در جدول ۱۰ ضریب همبستگی بین متغیر احساس امنیت جانی و متغیرهای مستقل پژوهش آمده است. ضرایب همبستگی و سطح معنی‌داری نشان می‌دهد که بین میزان تجربه جرم، اعتماد عمومی، مشارکت اجتماعی، ویژگی‌های مکان، اقدامات نظارتی و عملکرد مجریان قانون و میزان احساس امنیت جانی شهروندان رابطه مستقیم و معنی‌داری وجود دارد. بیشترین ضریب همبستگی مربوط به اعتماد و عملکرد مجریان قانون بوده است.

بین اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، ویژگی‌های مکان، اقدامات نظارتی و عملکرد مجریان قانون و میزان احساس امنیت مالی شهروندان رابطه مستقیم و معنی‌داری وجود دارد. اما بین تجربه جرم و احساس امنیت مالی رابطه معکوس و معنی‌داری وجود داشته است. یعنی هر چه افراد تجربه جرم بیشتری داشته‌اند احساس امنیت مالی کمتری داشته‌اند. بیشترین ضریب همبستگی مربوط به اعتماد اجتماعی بوده است. ادامه... بین مشارکت اجتماعی و عملکرد مجریان قانون و میزان احساس امنیت هویتی شهروندان رابطه معنی‌داری وجود دارد. رابطه مشارکت اجتماعی با احساس امنیت هویتی معکوس و رابطه عملکرد مجریان قانون با احساس امنیت هویتی مستقیم بوده است. بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت هویتی رابطه معنی‌داری وجود نداشته است.

جدول ۱۰- ضرایب همبستگی متغیرهای وابسته و مقولات امنیت اجتماعی

امنیت هویتی		امنیت مالی		امنیت جانی		متغیرهای مستقل
معنی‌داری	همبستگی	معنی‌داری	همبستگی	معنی‌داری	همبستگی	
-	-	۰/۰۰۱	-۰/۲۱۶	۰/۰۱	۰/۱۳۱	تجربه جرم
-	-	۰/۴۴	۰/۰۴۰	۰/۶۹	-۰/۰۲۹	میزان پیگیری اخبار جرائم
۰/۵۸	-۰/۰۳۴	۰/۰۰۱	۰/۳۱۷	۰/۰۰	۰/۴۰۴	اعتماد اجتماعی
۰/۰۰۱	-۰/۲۵۸	۰/۰۰۱	۰/۲۴۴	۰/۰۲۵	۰/۱۶۳	مشارکت اجتماعی
-	-	۰/۰۰۱	۰/۲۲۹	۰/۰۴۸	۰/۱۴۱	ویژگی‌های مکان
-	-	۰/۰۰۱	۰/۲۲۳	۰/۰۰۰۱	۰/۳۰۹	اقدامات نظارتی
۰/۰۱۰	۰/۱۳۲	۰/۰۲۹	۰/۱۱۴	۰/۰۱۹	۰/۱۶۹	عملکرد مجریان قانون

جدول ۱۱ خلاصه مدل رگرسیونی نشان داده است. ضریب تعیین نشان داده است که متغیرهای مستقل ۲۴ درصد از واریانس متغیر امنیت جانی، ۲۶ درصد از واریانس متغیر امنیت مالی و ۱۳ درصد از واریانس متغیر امنیت هویتی را تبیین کرده‌اند که در ادامه در جداول این متغیرها آمده‌اند.

جدول ۱۱- خلاصه مدل‌های رگرسیونی چندمتغیره احساس امنیت جانی، مالی و هویتی

متغیر وابسته	ضریب F	مقدار R	ضریب تعیین (R ²)	سطح معنی‌داری
امنیت جانی	۵/۲	۰/۴۹	۰/۲۴	۰/۰۰۰
امنیت مالی	۱۱/۸	۰/۵۱	۰/۲۶	۰/۰۰۰
امنیت هویتی	۱۳/۶	۰/۳۷	۰/۱۳۶	۰/۰۰۰

جدول ۱۲ ضرایب رگرسیون تأثیر متغیرهای مستقل بر احساس امنیت جانی را نشان می‌دهد. طبق داده‌های جدول، ضرایب رگرسیونی متغیرهای میزان پیگیری اخبار جرائم، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی و اقدامات نظارتی معنی‌دار شده‌اند و ضرایب رگرسیونی متغیرهای تجربه جرم، ویژگی‌های مکان و عملکرد مجریان قانون معنی‌دار نشده است.

جدول ۱۲- ضرایب رگرسیونی چند متغیره احساس امنیت جانی

متغیرهای مستقل	ضریب B	ضریب بتا	مقدار t	سطح معنی داری
مقدار ثابت	۱/۴۲	-	۵/۱۰	۰/۰۰۰۱
تجربه جرم	۰/۰۸۴	۰/۱۳	۱/۵۷	۰/۱۱۹
میزان پیگیری اخبار جرائم	-۰/۱۳	-۰/۱۹	-۲/۲۷	۰/۰۲۵
اعتماد اجتماعی	۰/۴۹	۰/۴۳	۶/۹۳	۰/۰۰۰۱
مشارکت اجتماعی	-۰/۱۳	-۰/۱۴	-۲/۰۱	۰/۰۴۸
ویژگی‌های مکان	۰/۰۳۴	۰/۰۳۲	۰/۳۲	۰/۷۴
اقدامات نظارتی	۰/۲۹	۰/۳۱	۲/۷۶	۰/۰۰۷
عملکرد مجریان قانون	-۰/۰۹۸	-۰/۰۸۳	-۰/۸۴	۰/۴۰۳

جدول ۱۳ ضرایب رگرسیون تأثیر متغیرهای مستقل بر احساس امنیت مالی را نشان می‌دهد. طبق داده‌های جدول، ضرایب رگرسیونی متغیرهای تجربه جرم، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی و ویژگی‌های مکان معنی‌دار شده‌اند و ضرایب رگرسیونی متغیرهای میزان پیگیری اخبار جرائم، اقدامات نظارتی و عملکرد مجریان قانون معنی‌دار نشده است.

جدول ۱۳- ضرایب رگرسیونی چندمتغیره احساس امنیت مالی

متغیرهای مستقل	ضریب B	ضریب بتا	مقدار t	سطح معنی داری
مقدار ثابت	۰/۷۳	-	۲/۹۸	۰/۰۰۳
تجربه جرم	-۰/۱۹	-۰/۲۸	-۰/۴۸	۰/۰۰۰۱
میزان پیگیری اخبار جرائم	-۰/۰۱۶	۰/۰۲۵	-۰/۴۳	۰/۶۶
اعتماد اجتماعی	۰/۳۰۶	۰/۲۹	۴/۸	۰/۰۰۰۱
مشارکت اجتماعی	۰/۱۴	۰/۱۶	۲/۴۸	۰/۰۱۴
ویژگی‌های مکان	۰/۲۱	۰/۲۰	۳/۰۷	۰/۰۰۲
اقدامات نظارتی	۰/۰۴۳	۰/۰۴۳	۰/۵۸	۰/۵۶
عملکرد مجریان قانون	-۰/۰۴۹	-۰/۰۴۶	-۰/۷۱	۰/۷۵

جدول ۱۴ ضرایب رگرسیون تأثیر متغیرهای مستقل بر احساس امنیت هویتی را نشان می‌دهد. طبق داده‌های جدول، ضرایب رگرسیونی متغیرهای مشارکت اجتماعی و عملکرد مجریان قانون معنی‌دار شده‌اند و ضریب رگرسیونی متغیر اعتماد اجتماعی معنی‌دار نشده است.

جدول ۱۴- ضرایب رگرسیونی چند متغیره احساس امنیت هویتی

متغیرهای مستقل	ضریب B	ضریب بتا	مقدار t	سطح معنی داری
مقدار ثابت	۲/۴۸	-	۱۳/۹	۰/۰۰۰۱
اعتماد اجتماعی	-۰/۰۱۸	-۰/۰۱۵	-۰/۲۴	۰/۸۰
مشارکت اجتماعی	-۰/۳۰۱	-۰/۲۹۰	-۴/۸۸	۰/۰۰۰۱
عملکرد مجریان قانون	۰/۳۰۷	۰/۲۵	۴/۱۷	۰/۰۰۰۱

نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش طرح و بررسی پرسش‌هایی بود که حول محور میزان احساس امنیت اجتماعی ساکنان شهر کرمانشاه، تفاوت و شباهت‌ها و عوامل تعیین‌کننده آن متمرکز شده بود. طبق یافته‌ها، میزان احساس امنیت جانی متوسط و متوسط به پایین است. کمترین احساس امنیت مربوط به موقعیت «عبور از کوچه خلوت» و بیشترین احساس امنیت به متغیر «استفاده از وسیله نقلیه عمومی تاکسی» تعلق داشته است. به طور کلی میزان احساس امنیت در موقعیت‌های خلوت به فضاهای عمومی تعلق داشته است. در بعد تبیینی، داشتن تعداد قوم و خویش بیشتر، حضور بیشتر در بیرون از منزل، تحصیلات بالاتر، سن بیشتر و مدت بیشتر سکونت در محله، احساس امنیت جانی بیشتری را در پی داشته است. متغیر شغل نیز بر احساس امنیت مؤثر بوده است؛ فرهنگیان و دانشجویان کمتر و بازنشستگان و کارگران بیشتر احساس امنیت کرده‌اند؛ در تحلیل شاید بتوان حساسیت متفاوت دو گروه اول با گروه‌های دیگر اشاره کرد. همچنین ممکن است ویژگی‌هایی مانند سن در این نتایج دخیل بوده باشد.

محله نیز یکی از متغیرهای مهم بوده است. زیرا میانگین احساس امنیت جانی ساکنان محلات «معلم، کسری و فرهنگیان» بالاتر و کمترین میزان به محلات «نوبهار، برق و دادگستری تعلق» گرفته است. این نتایج برای محلات نوبهار و برق شاید در ظاهر جای تعجب باشد، چرا که بر مبنای افکار عمومی، امنیت جانی باید در محلات محروم شهر پایین‌تر از محلات برخوردار باشد. اما این نتیجه با یافته‌های پژوهش‌های قبلی همخوان است. برای مثال طبق پژوهش کریمی (۱۳۹۲) و حدیدی و همکاران (۱۳۸۸) برخی از جرم‌ها در منطقه ۲۲ بهمن بیشتر اتفاق می‌افتند و در مجموع مناطق برخوردار نیز سهم زیادی از اتفاقات کاهشده احساس امنیت اجتماعی را به خود می‌بینند. تراکم جمعیت در این محلات (نوبهار و برق متراکم‌تر از کسری هستند) شاید یکی از عوامل مؤثر بر این وضعیت باشد. زیرا گمنامی ناشی از انبوه جمعیت در مناطقی مانند ۲۲ بهمن، مجال مناسب برای کسانی است که در محلات خود فرصت و امکان اخلال در نظم اجتماعی و امنیت دیگران، به ویژه در زمینه متغیرهای مربوط به امنیت جانی را ندارند. چه بسیار شنیده‌ایم که جوانان متعلق به قشر پایین محلات محروم برای خوشگذرانی و به اصطلاح جوانی کردن به محلاتی مانند ۲۲ بهمن می‌آیند. آنان منش و ویژگی‌های رفتاری اجتماع‌پسند خود را فقط در محل زندگی خود رعایت می‌کنند و در محلات مرفه‌تر تقید و تعهد کمتری به نظم اجتماعی دارند و حتی در مواردی به لحاظ روان‌شناختی می‌توان گفت که به نوعی کین‌توزی یا عقده‌گشایی در قبال ساکنان محلات میزبان دست می‌زنند. این رفتارهای عمدتاً ناهنجار به صورت‌های مختلف عربده‌کشی، ویراژ دادن، مزاحمت و ... رخ می‌دهد. در مورد محله دادگستری هم شاید خلوت بودن و در کناره شهر بودن دلیلی برای احساس امنیت جانی کمتر بوده باشد.

سطح احساس امنیت مالی در کل پایین بوده است. کمترین احساس امنیت مربوط به مورد خالی گذاشتن منزل و هنگام حمل پول و بیشترین احساس امنیت مربوط به موقعیت حضور بازار به دست آمده است که البته آن هم در سطح متوسط بوده است. در وجه تبیینی، کسانی که تعداد قوم و خویش بیشتر، تحصیلات بالاتر، سن کمتر و مدت کمتر سکونت در محله داشته‌اند و متولدین کرمانشاه بیشتر احساس امنیت مالی کرده‌اند. با توجه موقعیت شغلی، بازنشستگان و مشاغل آزاد بیشترین و کارگران، فرهنگیان، نظامیان و مغازه‌داران احساس امنیت مالی کمتری داشته‌اند. به نظر می‌رسد دلیل چنین تفاوتی در دو نکته نهفته باشد. در مورد بازنشستگان شاید اوضاع از این قرار باشد که آنها کمتر در موقعیت‌های مرتبط با شاخص احساس امنیت مالی قرار می‌گیرند؛ زیرا آنان با توجه به موقعیت خود چندان با امور مالی سروکار ندارند و در اگر هم داشته باشند، این فعالیت‌ها را به افراد جوانتر خانواده می‌سپارند. اما در مورد کسانی که شغل آزاد داشته‌اند می‌توان گفت که این گروه با فعالیت‌های اقتصادی سرو کار دارند، اما مهارت‌ها و مقتضیات لازم برای این مشاغل را هم یادگرفته‌اند و از این روست که احساس امنیت مالی بیشتری دارند. در مورد کارگران و فرهنگیان و نظامیان، شاید ناآشنایی با مهارت‌های

لازم برای موقعیت‌های مورد بحث در این شاخص دلیل احساس امنیت کمتر آنها باشد. در مورد مغازه‌داران، به نظر می‌رسد که وجود وجوه نقد در داخل مغازه یا دسترسی راحت‌تر به آنها، مکان مغازه، تنها بودن فروشنده باعث شده که بیشتر مورد تهدید یا دستبرد (نقدی یا کالایی) قرار گرفته باشند و از این رو احساس امنیت مالی کمتری داشته‌اند. با این وصف، احساس امنیت مالی در همه موارد، به جز درباره بازنشسته‌ها در سطح پایینی قرار دارد. میانگین احساس امنیت مالی در محلات کسری، دولت‌آباد، الهیه و وکیل‌آغا در سطح بالاتر از سایر محلات بوده و کمترین احساس امنیت مالی به محلات جعفرآباد، حکمت‌آباد و سعدی تعلق گرفته است. در اینجا نیز باید توجه داشت که احساس امنیت مالی به جز در مورد محله کسرا، که در سطح متوسط رو به بالا قرار داشته، در سایر محلات در سطح مطلوبی نیست. و همگی پایین‌تر از سطح متوسط هستند. در محله جعفرآباد وضعیت بحرانی به نظر می‌رسد.

احساس امنیت هویتی به لحاظ ذهنی‌بودن و جمعی‌بودن ماهیت خود، با دو شاخص دیگر متفاوت است و شامل متغیرهای مانند زبان و گویش و فرهنگ و مذهب است و از آنجا که شهر کرمانشاه از این جهات دارای تنوع و گوناگونی است، توصیف و تحلیل این متغیر در مبحث امنیت اجتماعی حائز اهمیت بود. در کل، برخلاف تصور اولیه، احساس امنیت هویتی در سطح نسبتاً بالا ارزیابی شده است. در معرف‌های جزئی‌تر، کمترین احساس امنیت هویتی مربوط به مورد زبان و لهجه و بیشترین احساس امنیت هویتی مربوط به مذهب بوده است. اگر خوشبین یا حتی واقع‌بین باشیم می‌توان گفت که جامعه از این جهات به نوعی از مدارا و مراعات رسیده است که تنوع فرهنگی خود را پذیرفته و در نظر مردم عادی فانتزی‌های جمعی آنها کمتر مورد تهدید یا تعرض واقع می‌شود. نکته مهم در این یافته است این است که به‌رغم تلاش‌های صورت گرفته برای یکسان‌سازی یا به نوعی مهندسی فرهنگی، در سطح زندگی روزمره چنین تلاش‌های ضدتوسعه‌ای نتوانسته موجب برهم خوردن نظم اجتماعی مبتنی بر مدارا شود که از گذشته در این شهر وجود داشته است. جنسیت، مذهب و نیز از جمله متغیرهای مهم در بحث از این شاخص بوده‌اند. زیرا میانگین احساس امنیت هویتی زنان بیش از مردان، سنی‌ها بیش از شیعه‌ها و اهل حق‌ها بوده است. احساس امنیت گروه مذهبی اهل حق بسیار کمتر از دو گروه دیگر، پایین‌تر از متوسط بوده است. همچنین، کسانی که تعداد قوم خویش بیشتر و سن بیشتری داشته‌اند میزان احساس امنیت هویتی آنها بیشتر بوده است. میانگین احساس امنیت هویتی برای لک‌ها کمتر از فارس‌ها و گُردها بوده است. در مجموع می‌توان گفت که وضعیت احساس امنیت در این سه بعد به نفع امنیت هویتی است و امنیت جانی و مالی در رتبه‌های بعدی قرار دارند. این که سطح احساس امنیت مالی جامعه مورد بررسی پایین‌تر است، شاید بیانگر اولویت و اهمیت متغیر اقتصادی برای پاسخگویان و به عبارتی کلیت جامعه باشد. به عبارت دیگر، دغدغه‌های امنیتی مردم نیز از همان وضعیت کلی‌تر حاکم بر جامعه در زمینه نظام ارزشی عمدتاً اقتصادی آنان و نیز به‌سامان نبودن وضعیت اقتصادی کلی و شرایط فردی معیشت تأثیر پذیرفته باشد. از دیگر نکات مهم در این نتایج، نقش متغیر «فراوانی قوم و خویش» در محل زندگی است. بر اساس نتایج، در هر سه بعد احساس امنیت، حضور اقوام و خویشاوندان در محل زندگی یا شهر، به نوعی رابطه مثبت و معنادار با احساس امنیت داشته است. تالی این یافته آن است که نداشتن قوم و خویش در این شهر احساس امنیت را کاهش می‌دهد و مهمتر از آن، گویای این نکته است که احساس امنیت بیش از آنکه برآمده از سازوکارهای رسمی و نظام‌مند و قانون‌مدار باشد، مبتنی بر عوامل غیررسمی و در مواردی ناسازگار با جامعه مدنی و توسعه‌یافته است. این نکته با تحلیل‌های مطالعات پیشین (از جمله کریمی ۱۳۹۷) نیز همخوان است، زیرا در آن مطالعات نیز به درون‌گرا بودن گروه‌های اجتماعی و شدت روابط درون‌گروهی و ضعف روابط برون‌گروهی اشاره شده است.

پس از توصیف وضعیت احساس امنیت به عواملی پرداخته شد که گمان می‌رفت به نوعی این ادراک و احساس افراد از امنیت را متأثر می‌سازند: از بین متغیرهای مستقل ضریب تأثیر متغیرهای اعتماد اجتماعی و اقدامات نظارتی برای امنیت جانی و متغیرهای اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی و تجربه جرم برای امنیت مالی و متغیرهای مشارکت اجتماعی و عملکرد مجریان برای امنیت

هویتی بیشتر از بقیه متغیرهای مرتبط با امنیت اجتماعی بوده است که نشان از نقش و اهمیت سرمایه اجتماعی در احساس امنیت دارد.

- در نهایت، بر اساس یافته‌ها و تحلیل‌های این پژوهش می‌توان پیشنهادهای پژوهشی و اجرایی زیر را ارائه کرد:
- انجام پژوهش‌های بیشتر در زمینه احساس امنیت گروه‌های خاص مانند نظامیان، دانشجویان و ...
 - تهیه و نمایش برنامه‌های رسانه‌ای و واقعی برای تغییر نگرش مردم نسبت به آسیب‌های اجتماعی در شهر کرمانشاه
 - تلاش برای ارتقای نگرش مسئولان به هویت شهری و هویت‌سازی شهری
 - بازنگری مجریان قانون و مدیران و رسانه‌ها در تعامل با گروه‌های قومی و مذهبی متفاوت
 - اطلاع‌رسانی شفاف و آگاه‌سازی واقع‌گرایانه درباره مشکلات و مسائل اجتماعی شهر کرمانشاه
 - برگزاری جلسات آموزشی و بازآموزی و توجیهی برای اصناف و گروه‌هایی که با مردم عادی تعامل دارند (مانند تاکسیرانان، نیروی انتظامی و پلیس راهنمایی و رانندگی، مغازه داران و ...)
 - ایجاد امکانات رفاهی و امنیتی برای دانشجویان، به ویژه دانشجویان تازه‌وارد، زنان و خردسالان
 - افزایش اقدامات نظارتی نیروی انتظامی
 - انجام پژوهش‌های متمرکز بر نوع و کیفیت جرم در شهر کرمانشاه و به کارگیری نتایج آنها
 - همکاری پژوهشی بین نیروی انتظامی و پلیس با پژوهشگران دانشگاهی
 - افزایش اقدامات و تمهیدات کالبدی (روشنایی معابر، تعریض معابر، ...)
 - ایجاد یا توسعه فضاهای عمومی، مبلمان شهری و ...
 - افزایش خدمات الکترونیک به منظور حذف یا کاهش رفت و آمدهای درون‌شهری

تقدیر و تشکر: از دفتر امور اجتماعی و فرهنگی استانداری کرمانشاه به خاطر مساعدت مالی پژوهش تقدیر می‌شود.

منابع

- الیاسی، محمد الیاسی (۱۳۸۵). سنجش میزان تأثیر نشریات زرد در کاهش احساس امنیت اجتماعی زنان تهران، *فصلنامه امنیت*، ش ۱۸، صص ۷۴-۹۳.
- الیاسی، محمد حسین و رادان، احمدرضا (۱۳۸۶). رابطه منزلت اجتماعی پلیس یا میزان احساس امنیت اجتماعی شهروندان تهرانی، *فصلنامه امنیت*، ش ۲۰، صص ۵۳-۷۴.
- ایسپا (۱۳۸۰). بررسی میزان احساس امنیت در بین شهروندان کرمانشاهی، نظر سنجی، مرکز افکارسنجی دانشجویان (ایسپا).
- ایسپا (۱۳۸۲). بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی از دیدگاه شهروندان تهرانی، تهران: مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران (ایسپا).
- بوزان، بَری (۱۳۷۸). مردم، دولت‌ها و هراس، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: انتشارات مطالعات راهبردی.
- حاتمی، علی؛ احمدی، بختیار؛ اسمعیلی، عطاء (۱۳۹۴). بررسی عوامل مرتبط با میزان احساس امنیت اجتماعی شهروندان: مورد مطالعه زنان شهر کرمانشاه، *پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی*، ش ۱۱، صص ۱۰۳-۱۲۱.
- حامد، بیتا (۱۳۹۲). زمینه‌های جلب مشارکت ساکنان مناطق اسکان غیررسمی شهر کرمانشاه (کولی‌آباد و جعفرآباد) در برقراری نظم و امنیت اجتماعی، طرح پژوهشی، دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی استان کرمانشاه.

- حدیدی، مسلم (۱۳۸۸). تبیین جامعه‌شناختی کانون‌های جرم در کرمانشاه با استفاده از جی.آی.اس، طرح پژوهشی، استانداری کرمانشاه، دفتر امور اجتماعی شوراها.
- زنجانی‌زاده اعزازی، هما (۱۳۸۰). زنان و امنیت شهری، *مجله تخصصی زبان و ادبیات دانشکده ادبیات و علوم انسانی مشهد*، ش ۱۳۴: ۶۰۳-۶۲۶.
- عظیمی هاشمی، مزگان (۱۳۸۴). تحلیل مقایسه‌ای احساس امنیت اجتماعی اقتصادی مردم مشهد و کشور، *مجله فرهنگ خراسان*، سال پنجم، ش ۱۳: ۶۷-۹۵.
- کریمی، جلیل (۱۳۹۲). جامعه‌شناسی و جغرافیای جرم در شهر کرمانشاه، طرح پژوهشی، اداره کل زندان‌ها، کرمانشاه.
- کریمی، جلیل (۱۳۹۷). سرمایه اجتماعی، طرح آمایش سرزمین استان کرمانشاه، کارفرما: سازمان مدیریت و دانشگاه رازی.
- کریمی، جلیل و همکاران (۱۳۹۳). بررسی جامعه‌شناختی ویژگی‌های تاریخی- فرهنگی کرمانشاه و رابطه آن با مسائل جمعیتی، فقر و حاشیه‌نشینی، طرح پژوهشی، جهاد دانشگاهی واحد کرمانشاه.
- گزارش توسعه انسانی (۲۰۱۶). گزارش سالانه سازمان ملل متحد.
- لهسایی‌زاده، عبدالعلی (۱۳۹۱). نقش محرومیت نسبی در افزایش خشونت‌های شهری مناطق حاشیه‌نشین: نمونه مطالعه: شهر کرمانشاه، *فصلنامه مطالعات شهری*، سال ۲(۳): ۲۱-۶۴.
- نویدنی، منیژه (۱۳۸۲). درآمدی بر امنیت اجتماعی، *فصلنامه مطالعات راهبردی*، سال ششم، شماره ۱۹: ۵۵-۷۶.
- نویدنی، منیژه (۱۳۸۵). تأملی نظری در امنیت اجتماعی؛ با تأکید بر گونه‌های امنیت اجتماعی، *فصلنامه مطالعات راهبردی*، شماره ۲: ۵۸-۷۵.
- هزارجریبی، امین‌صارمی و یوسفوندی (۱۳۸۸). اثر حاشیه‌نشینی بر وقوع جرایم اجتماعی شهرستان کرمانشاه در سال ۱۳۸۶، *فصلنامه مطالعات مدیریت/انتظامی*، ش ۱ بهار ۱۳۸۸: ۷۳-۸۶.